

Gdyby nie narzucona Polsce wojna, Armia Krajowa nie zaistniałaby nigdy. Wtedy stała się obowiązkiem i honorem tamtego pokolenia. Była największym zbrojnym podziemiem w okupowanej Europie.

ARMIA KRAJOWA

*Byłaś dla nas radością i dumą,
jak stal prężna, jak żywioł surowa,
ustom – pieśnią, sercu – krwawą łuną,
ARMIO KRAJOWA.*

*Zimny ogień, granat pod podłogą,
łańcuch co dzień spajany od nowa,
zbrojne kroki nocą leśną drogą,
ARMIO KRAJOWA.*

*W bohaterów prowadziłaś ślady
naród zwarty jak grupa szturmowa,
aż spłonęłaś krwią na barykady,
ARMIO KRAJOWA.*

*Nie rabaty, nie barwy mundurów,
nie orderu wstęga purpurowa,
ale skowyt i krew spod pazurów,
ARMIO KRAJOWA.*

*Choć nagrodą było ci wygnanie,
kula w plecy, ceta betonowa,
co się stało – nigdy nie odstanie,
ARMIO KRAJOWA.*

*Odmówiono ci sławy i życia,
ale symbol-wykłęty i słowa
imię twoje wciąż sławią z ukrycia,
ARMIO KRAJOWA.*

*Nas nie stanie, lecz ty nie zginiesz.
Pieśń cię weźmie, legenda przechowa.
Wichrem chwały w historię popłyniesz,
ARMIO KRAJOWA.*

Dnia 14 lutego 1942 r. na
rozkaz Naczelnego Wodza
gen. broni Władysława
Sikorskiego przemianowano
Związek Walki Zbrojnej na
Armię Krajową

W obliczu Boga Wszechmogącego
i Najświętszej Maryi Panny,
Królowej Korony Polskiej,
przysięgam być wierny Ojczyźnie mej,
Rzeczypospolitej Polskiej.
Stać nieugięte na straży Jej honoru,
o wyzwolenie z niewoli
walczyć ze wszystkich sił
aż do ofiary mego życia.
Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej,
Naczelnemu Wodzowi
i wyznaczonemu przezeń
Dowódcy Armii Krajowej
będę bezwzględnie posłuszny,
a tajemnicy niezłomnie, dochowam,
cokolwiek by mnie spotkać miało.
Tak mi dopomóż Bóg.

Rota przysięgi żołnierzy Armii Krajowej

Zdzisława Kawecka

Tęsknota

KOŁ. 1

Tam gdzie Niemen i Wilia-i Gród Godymina,
Kalwaria Wileńska i gdzie Ostra Brama,
Mogiła Matki-i gdzie serce Syna,
I rozległe bory-Wieszczą Adama!

Tam gdzie złociste ; , Łany i łąki pachnące,
Dzwonki, rumianki i sady kwitnące!
Szum borów sosnowych przed zachodem słońca,
I tafla jeziora srebrem się mieniąca.

A w wioskach przy studni skrzypiące żurawie,
I żab rechotanie w przydrożnym stawie.
A wśród sadów ukryte stare strzechy słomiane,
I boćki na gniazdach, i ich klekotanie.

W noc upalną w czeremchach-rozśpiewane słowiki,
A w trawie do wtóru cykające polne koniki!
I lnu błękitne pola w południa upale
Kołysały się tak łagodnie-jak morskie fale.

I zapach siana-smak żytniego chleba,
I ku niebu spoglądająca zaorana gleba.
I szarugi jesienne-biel śniegów puszystych,
I szemrząca woda w ruczaju przejrzystym.

Białe krzyże przy drogach i wierzby płaczące,
I rosy na trawie jak diamenty lśniąca.
I miły sercu dźwięk dzwonu, który nas woła
Na "Anioł Pański" z wiejskiego kościoła.

To tam! Do dalekiej niezapomnianej Ziemi
Jakże często nocą myślami biegniemy?!
Z sercem pełnym tęsknoty, nostalgii i wspomnienia-
Ach! Ciągnie nas tam wciąż jak magnes
Ukochana! Rodzinna!

Ta moja! Wileńska Ziemia!!!

Urywek "Z mojej Ojczyzny"

Pieśń Sybiraków do Matki Boskiej Częstochowskiej

Przybyli tłumnie dzisiaj Sybiracy
Do Częstochowy Matce oddać cześć
I podziękować za przeżyte lata
I powrót tu, gdzie kraj ojczysty jest.

To, że żyjemy i jesteśmy tutaj,
To zawdzięczamy przede wszystkim Jej,
Bo przecież Ona na nieludzkiej ziemi
Nie opuszczała nigdy dzieci swe.

Wspólne modlitwy ślone wieczorami
Wszystkich łączyły, umacniały nas
I pozwoliły przetrwać złą niedolę,
Bo Jej opieka ratowała nas.

Dziś dziękujemy, Matko ukochana,
Za Twoje serce okazane nam
I polecamy się dalszej opiece,
I teraz, Matko, nie opuszczaj nas.

Otocz opieką wszystkich Sybiraków,
Bo coraz mniej na świecie nas.
Prowadź nas, Matko, jako dzieci swoje,
By łatwiej płynął nam ostatni czas.

Otocz opieką domy i rodziny,
Oddalaj od nas cień codziennych trosk,
Wypraszań łaski u swojego Syna,
By łatwiejszy dzisiaj był Polaków los.

Królowo Polski, Matko z Częstochowy,
Trzymaj bez przerwy z Jasnej Góry straż,
By wszystkie klęski kraj nasz omijały,
By wszelkie trudy przetrwał naród nasz.

Pielgrzymka Sybiraków na Jasną Górę
w dniach 13-14 maja 1995 r.

POMNIK ZESŁAŃCÓW SYBIRU

K03.2

*Pomnik Zesłańców we Wrocławiu
Stanął na placu Strzeleckim
W stolicy Ziem Zachodnich
Mieście wielkiej migracji
Z Ziem Wschodnich Polski
I Sybiraków repatriacji
Z zesłań więzień łagrów Rosji
Pomnik prosty w swojej formie
Ale krzyczy swą wielkością
Emanuje z niego siła
Tak jak z życia ludzi
Ku pamięci których powstał
Składa się z dwóch elementów
Krzyża znaku cierpienia
I muru symbolu niewoli
Pomnik jest linią życia zesłańców
Do muru prostą niczym nie zmaczona
Wznoszącą się pod górę życia
Dopiero mur symbol niewoli
Zwała się na życie i zmienia je
Proste ramię krzyża przelamuje mur
Wiara i hart ducha przewyciężają go
Za murem krzyż na tle nieba
Daje nadzieję na wybawienie i wolność
Ramię krzyża lekko wznoszące się
Wskazuje dalszą drogę życia
Pomnik jest znakiem pamięci
Dla przyszłych pokoleń Polaków
O tragicznych dziejach narodu
I wielkim cierpieniu bez winy
Postawiony został by oddać hołd
Tym co męczeńsko oddali swe życie
I formą dziękczynienia za ocalenie
i szczęśliwy powrót tych co przeżyli
I do Polski powrócili*

Mirosław Kociuba

S Y B E R I A

Tajga to ogromny obszar lasu
Stopą ludzką nie dotknięty
Gdzie zawieźli nas Polaków
Do harówki ciężkiej
Praca przez 12 godzin
W lesie i na mrozie
Lub w tartaku i przy wodzie
Gdzie jest jeszcze gorzej
Gdy żołądek pusty głodny
Wychudzone ciało
Bardzo trudno wytrwać w duchu
Znieść co się musiało
Wtedy tylko myśl o Bogu
Otuchy dodaje
I modlitwa wieczorami
By wrócić do kraju
Te westchnienia wciąż do Boga
Dodawały siły
By marzenia o powrocie
Kiedys się spełniły

K03.3

K03.4

Matce Boskiej Sybiraków

Zamieszkałaś teraz w Grodźcu
Matko Sybiraków
I na zawsze tam pozostań
Dla wszystkich Polaków
Bo nie tylko na Syberii
Polacy cierpieli
I do Ciebie jak do Matki
Zawsze się garnęli
W Tobie ufność pokładamy
Ratuj nas od złego
Od choroby, klęsk i wojen
I tym podobnego
Ty ochraniaj swoje dzieci
Tak jak do tej pory
By wiedziały że choć jesteś
Wysoko na niebie
To przybędziesz do nas zawsze
Gdy ktoś jest w potrzebie

S y b i r a c y

Sybiracy to Polacy
Co zsyłkę sowiecką przeżyli
Tylko cudem przetrwali
Do kraju wrócili
Teraz cieszą się że Polskę
Znowu wolną mają
I w kraju ojczystym
Już stale mieszkają
Dzisiaj starzy i chorzy
Często biedę mają
Bo emerytury i renty
Nie zawsze starczą
Lecz Bogu dziękują
Za to że wrócili
I kraj swój ojczysty
Znowu zasiedlili
Teraz proszą Boga
By klęski i wojny
Kraj nasz omijały
Aby przyszłe pokolenia
Takich wspomnień
Już nie miały

Mirosława Kociuba

WSPOMNIENIE ZSYŻKI

K03.6

Na zesłaniu dzieckiej^m przez 6 lat przebywałam
Długo prawie miesiąc w wagonie tam jechałam
Gdzie okienka małe w górze i powietrza mało
Zwłaszcza że wagony tak doładowano
Aby jak najwięcej rodzin w nich zabrano
Na początku na Syberię w tajgi nas zesłali
Za Irkuckiem srogą ziemią nami zasiedlali
Z najbliższymi na Udacznym w baraku mieszkałam
Żyłam tam czym mogłam co zdobyć umiałam
Z lasu dziki czosnek i szyszki cedrowe
Głód zaspakajały i jagód bez liku
Lecz bez cukru jagód dużo jeść się nie da
Zęby od nich cierpną i już gryść się nie da
Zaraz po przyjeździe Babcię nam zabrali
Tak jak innych starszych do pracy niezdolnych
Do Domu Starców w Siemipolatyńsku wysłali
Ślad po nich zaginął do dziś nie wiadomo
Co się z nimi stało co z nimi zrobiono
Pozostałym w lesie i tartaku zatrudnienie dali
Na to że kobiety z dziećmi wcale nie zważali
Moja Matka w tartaku cały dzień wodę nosiła
A że mróz i ciężko tak się oblewała
Że wracała jak sopelek zamarznęta cała
Kiedy Armia Andersa w Rosji się tworzyła
Poszła moja starsza Siostra ażeby przeżyła
Na Syberii zima długa i jest zawsze pewna
Często śniegiem zasypane są baraki z drewna
Wokół szumi wielka tajga a dróg nie ma wcale
Tylko leśne drogi z z drzew poukładane
Lecz nie wiele i nie wszędzie nimi się dostaniesz
Potem miasto Kuzmurun w Kozachstanie
Gdzie Polacy na kolei pracowali
I w barakach czy ziemlankach kozackich mieszkali
Stepy były tam bezkresne i traw wielkie łany
Latem wiatrami miotane i przepięknie
Różnobarwnymi kwiatami usiane
Zimą śniegu bardzo dużo i zamiecie srogie
Gdy zabłądzisz w tą pogodę już nie znajdziesz drogi
Przyroda też ciekawa lecz gdy głód doskwiera
Kiedy placki z nasion trawy i z głodu przymierasz
Nie czas na ocenę piękna na zachwyty głowy
Kiedy czarna kromka chleba to przydział dobowy
Żeby jakoś przeżyć kłosa się zbierało
A w jesieni po wykopkach ziemniaków szukało
Kiedy kogoś przy tym złapią to już straszna bieda
Bo choć przecież się zepsuje kołchoz zużyć nie da
Potem miasto Smieła gdzie do pracy w cukrowni dali
I do różnych domów nas porozmieszczali
Ukraina chociaż żyzna była wtedy też uboga
Ale stąd do Polski coraz bliższa droga
Ta myśl mocno cieszy nie daje się smucić
I zmusza by wytrwać i do kraju wrócić
Tam gdzie nasze miejsce gdzie jest kraj nasz miły
Dobrze że marzenia o powrocie jednak się spełniły

10 luty 1940 roku to tragiczna data
Bo wielu przecież ze zsyłką się splata
Nie dość że Polskę nam wtedy zabrali
To jeszcze Polaków na Sybir wysłali
Z nienacka w nocy Sowieci wpadali
I w zaskoczeniu z domów zabierali
Nic prawie z sobą wziąć nie pozwalali
"niczego Wam nie nada" tak odpowiadali
Prosto na stację nas poodwozili
I do bydłych wagonów wsadzili
Chłodno i głodno obskórne wagony
Do tego każdy mocno zatłoczony
Wychodzić na zewnątrz nam nie pozwalano
Tylko "kipiatku" zamiast strawy ~~czano~~
Tak ponad miesiąc wszyscy z nas jechali
Potem z wagonów nas wyładowali
Dalej saniami podróż nasza trwała
I też nie wszystkim wytrwać pozwalała
Słabsi tych trudów nie wytrzymali
I na tej drodze na zawsze zostali
Tym co umarli grobów nie kopano
I jak zasnęli tak pozostawiano
Śnieżny pagórek w pośpiechu zrobiono
I łyzy zastygłe na nim zostawiono
Jak smutna była nasza karawana
Przestrzeń ogromna śniegiem zasypana
Wysokie mrozy i zamieć czasami
Niekiedy wilki w pobliżu grupkami
Wcale nie krótko podróż taka trwała
Aż w Syberyjskie Tajgi nas zagnała
Tu praca w lesie ponad ludzkie siły
12 godzin o głodzie i chłodzie
W niedługim czasie też swoje zrobiły
Zagładę naszą mocno przyspieszyły
Nastała wtedy inna karawana
Już skrzyń drewnianych sosnami przybranych
Tajga im smutno w tej drodze szumiała
I na spoczynek wieczny przyjmowała
Ci co przetrwali do kraju wrócili
To tylko cudem to wszystko przeżyli

Mirosława Kociuba

W Y G N A   Ń C Y   (NR2)

K'03.8

Jezu Chryste Ty cierpiełeś
Też za nasze winy
I tak wiele wycierpieli
Polskie Córy, Syny
Gdy z ojczyzny wypędzone
Na nieludzkiej ziemi
Pracowali w wielkim trudzie
Mocno zagłodzeni
W swym cierpieniu przez
Lat wiele modły swoje ślali
Żeby przetrwać i powrócić
Do ojczyzny starej
Lecz nie wiele ich wróciło
A ci co dotrwali
Zrozumienia i uznania
Za to nie dostali
Po powrocie do ojczyzny
Przyznać się nie śmieli
Że niewinnie tam zesłani
Wiele wycierpieli
I dopiero "Solidarność"
Tak wiele zrobiła
Że wnet nasza polska ziemia
Nas zauważyła
Sejm ustawą o kombatantach
Dodatki uchwalił
By Sybirak już na końcu
Swą ojczyznę chwalił
By złagodzić trudy życia
Na emeryturze
By w nagrodę za cierpienia
Mogli pożyć dłużej

WSPOMNIENIE O MATCE

K03. 9

Przez 6 lat na zesłaniu
 W Rosji przebywałam
 Żywiłam się czym mogłam
 I zdobyć umiałam
 Nie raz śmierć głodowa
 W oczy zaglądała
 I zdobyta kromka chleba
 Życie ratowała
 Nie jeden raz matka
 Chleb mi swój oddała
 Chociaż ciężko wiele godzin
 W trudzie pracowała
 Te kromki czarnego chleba
 Do dzisiaj pamiętam
 A swą matkę tak wspominam
 Jak by była święta
 Napewno nie jedna
 Tak matkę wspominam
 Bo nie ma na świecie
 Jak miłość matczyna

SIOSTRA TUŁACZKA

K03. 10

Siostró tułaczko tak jak ja wygnana
 W Syberyjską Tajgę nieprzebyty las
 Jesteś mi bliska bo ta sama rana
 Ta sama dola połączyła nas
 Strach gorycz budzą nasze dni zesłańcze
 Beznadziejność i rozpacz bije z naszych lic
 Nie masz już domu rodziny ojczyzny
 A tylko Sybir i więcej nic
 Chłodne i głodne dni nam upływają
 Praca mordercza zbliża życia kres
 Lecz nie załamuj się i nie rozpaczaj
 Bo musisz przetrwać i to wszystko znieść
 Choć serce ściska i krzywda cię boli
 To nie masz z nią do kogo przecież iść
 I nikt nie ulży dzisiejszej niedoli
 Niezawiniłaś lecz musisz tutaj być
 Więc nie poddawaj się rozpacz
 Bo tylko twardzi mogą wiele znieść
 Wierzę że kiedyś miną dni tułacze
 Wrócimy tam gdzie kraj ojczysty jest

SIOSTRA SYBIRACZKA

K03. 11

Siostró Sybiraczko tak jak ja zesłana
 Na daleką Syberię stepy albo las
 Do najtańszego więzienia na świecie
 Bez winy i wyroku więziona długi czas
 Lecz dzięki Bogu dni się te skończyły
 I tylko cudem mogliśmy je znieść
 I wrócić tu gdzie ziemia nasza mi?
 I kraj ojczysty Polska nasza jest
 I dziś niechętnie czas ten wspominamy
 Choć zabliznione nasze rany są
 Jesteś mi bliska tak samo jak wtedy
 Bo wspólny los połączył wszystkich nas
 Dzisiaj spokojne dni nam upływają
 Życie odmierza nieubłagany czas
 Jeśli dziś jesteś samotna jak palec
 Pamiętaj wtedy że masz jeszcze nas
 Mamy swój Związek który nam pomaga
 I wspólne msze i spotkania różnych czas
 Przychodz więc na nie a zobaczysz wtedy
 Że zamiast własnej Sybiracką rodzinę masz

PIEŚŃ O MATCE

K03. 12

Matko moja ja wiem
 Ile nocy nie spałaś
 Gdym opuszczał nasz dom
 Aby iść w obcy świat
 I na szczęście dalekie
 Piękny dar lniany ręcznik
 Mi dałaś
 Haftowany przez ciebie
 I barwny jak kwiat
 Na nim kwitną do dziś
 Tulipany i wiśnie
 Świeża wciąż zieleń traw
 Śpiew słowika wśród bzu
 I jedyny na świecie
 Drogi mi
 Trochę smutny twój uśmiech
 I kochane twe oczy
 Tak drogie i bliskie są znów
 Gdy mi smutno i źle
 Idę w leśną gęstwinę
 W szumie dębów i traw
 Wspomnę te dawne dni
 Na zwałonym przez burzę
 Starym pniu
 Barwny ręcznik rozwijam
 I pojawia się wtedy
 Matczyzna twa miłość i ży

Pieśń do Matki Boskiej Sybiraków w Grodźcu

7103.13

/ -dla Pielgrzymek na melodię "Serdeczna Matko" /

Serdeczna Matko Matko Sybiraków
Dziś jesteś Matką już wszystkich Polaków
Bo Sybiracy do Polski wrócili
Dzisiaj z Pielgrzymką do Ciebie przybyli
Wszyscy się będą gorąco modlili
O Twą opiekę znowu Cię prosili
Ty nam pomogłaś wrócić do Ojczyzny
Teraz pomagasz goić nasze blizny

Wypraszaś zdrowie byśmy nie cierpieli
Po trudach życia trochę odpoczęli
Byśmy spokojnie dni swych doczekali
I w dobrym zdrowiu do końca wytrwali

Wypraszaś łaski u swojego Syna
I chroń nas zawsze Matenku jedyna
Dla Twojego serca wszystko Bóg uczyni
Daruje winy gdy człowiek zawini

Ratuj nas ratuj Matenku od złego
Od wojen klęski i tym podobnego
Tych co za winy nie swoje cierpieli
Zawsze do Ciebie Matko się garnęli

Byśmy z nadzieją w przyszłość spoglądali
I aż do końca przy Tobie wytrwali
Niechaj Twe serce kochamy na wieki
Którego każdy doznaje opieki

Otocz opieką tych co tam zostali
I za Ojczyznę życie swe oddali
Dziś śpią spokojnie na nieludzkiej ziemi
Z dala od Polski i między obcymi

Sybiraku pomysł czasem o tych co zostali
 Którym nigdy na mogile świeczki nie zapalisz
 I mogiły ich zarosły nie ścinaną trawą
 I istnienia ich nie zdradza gęsta dziś murawa
 Krzyży im nie postawiono nagrobków nie mają
 Chociaż życie swe oddali męczeńsko dla kraju
 Wszystkie miejsca naszej zsyłki mogiłami siane
 Które nigdy już nie będą przez nas zapomniane
 Lecz tak długo póki żyje nasze pokolenie
 Potem przejdą bardzo szybko w trwałe zapomnienie
 Dobrze że cmentarze zbiorowe są upamiętniane
 W Katyniu Miednoje czy Charkowie teraz już poznane
 Dla historii i pokoleń żeby też wiedzieli
 Ile nasi polscy brycia w Rosji wycierpieli
 Chociaż tam gdzie spoczywają zabici żołnierze
 Groby są ekshumowane stają krzyże świeże
 By następne pokolenia o tym pamiętały
 Jak i gdzie poległ nasz żołnierz
 Dla ojczyznej chwały

Kapelan Sybiraków miasta Wrocławia

K03.15

Każdy kocha Księdza Głoda
 Kapelana Sybiraków
 Jo dba o nasze sumienia
 I wyznanie Boga
 Bo każdemu już została
 Nie tak długa droga
 I dlatego prośba taka
 Módl się za nas Kapelanie
 Za każdego Sybiraka
 Nie tylko żywego
 Ale i zmarłego
 Bo jest wielu co nie mają
 Nikogo bliskiego
 Bądź tu z nami jak najdłużej
 I raduj każdego
 By nam było zawsze miło
 I lepiej się żyło

Mirosława Kociuba

OSTATNIE POŻEGNANIE

K03.16

Żegnamy Ciebie droga Sybiraczko
 Bo nadszedł już Twojego życia kres
 Już odpoczywasz po swych trudach życia
 I cisza spokój wokół Ciebie jest
 Już opuściły Cię wszystkie problemy
 Doczesne troski zmartwień cały stos
 Ty już zdążyłeś dojść do swojej mety
 My wciąż idziemy bo tak każe los
 Lecz kiedyś przecież znowu się spotkamy
 Choć to nie będzie na tym świecie już
 Teraz ze smutkiem jednak Cię żegnamy
 Tę garstkę ziemi sypiąc na Twój grób
 Dziś żegnaj zmarła Siostrzo Sybiraczko
 A kiedyś Bóg powoła tam i nas
 Za wszystkie trudy życia i cierpienia
 Da wieczny pokój i zbawienia czas

/Do śpiewania na pogrzebie na melodii
 pieśni "Panience na dobranoc".
 W przypadku mężczyzny zmieniając na
 drogiego Sybiraka i Brata Sybiraka/

Stanowni

Koleżanki i Koledzy SYBIRACY !

Komisja Historyczna działająca przy Zarządzie Oddziału Związku Sybiraków, życząc wiele jeszcze lat życia w zdrowiu, pragnie podzielić się pięknymi słowami napisanymi przez naszą koleżankę Mirosławę Kaciubę na uroczystości związane z pożegnaniem bliskich nam osób.

Niech te słowa śpiewane na melodię pieśni "Panience na dobranoc" i słowa pożegnania, towarzyszą nam w tej ostatniej drodze.

MIROSLAWA KOCIUBA

K03.18 W2

Ostatnie pożegnanie.

Żegnamy Ciebie droga Sybiraczko/drogi Sybiraku/
bo nadszedł już Twój życia kres.
Już odpoczywasz po swych trudach życia
i cisza, spokój, wokół Ciebie jest.

Już opuściły Cię wszystkie problemy.
Doczesne troski, zmartwień cały stos.
Ty już zdążyłeś dojść do swojej mety,
my wciąż idziemy, bo tak każe los.

Leć kiedyś przecież znowu się spotkamy,
choć to nie będzie na tym świecie już.
Teraz ze smutkiem jednak Cię żegnamy,
tę garstkę ziemi sypię na Twój grób.

Dzisiaj żegnaj zmarłą siostrę Sybiraczko/Bracie Sybiraku/
a kiedyś Bóg powoła tam i nas.
Za wszystkie trudy życia i cierpienia
da wieczny spokój i zbawienia czas.

Na omentarzu .....

Na omentarzu wielka cisza,
Tylko szumią stare drzewa
tym co spią tu snem głębokim.
Kokysankę wiatr w nich śpiewa,
ptaki pięknie mu wtórują,
tę muzykę potęgują,
która niesie ukojenie
i przybliża nam wspomnienie
bliskich co tu spoczywają,
ale w sercu i pamięci
z nami zawsze pozostają.

Z pozdrowieniami

Przew. Kom. Historycznej

Zofia Helmer

Stanowni

Koleżanki i Koledzy SYBIRACY !

Komisja Historyczna działająca przy Zarządzie Oddziału Związku Sybiraków, życząc wiele jeszcze lat życia w zdrowiu, pragnie podzielić się pięknymi słowami napisanymi przez naszą koleżankę Mirosławę Kaciubę na uroczystości związane z pożegnaniem bliskich nam osób.

Niech te słowa śpiewane na melodię pieśni "Panience na dobranoc" i słowa pożegnania, towarzyszą nam w tej ostatniej drodze.

MIROSLAWA KOCIUBA

K03.16 W2

Ostatnie pożegnanie.

Żegnamy Ciebie droga Sybiraczko/drogi Sybiraku/
bo nadszedł już twój życia kres.
Już odpoczywasz po swych trudach życia
i cisza, spokój, wokół ciebie jest.

Już opuściły cię wszystkie problemy.
Doczesne troski, zmartwień cały stos.
Ty już zdążyłeś dojść do swojej mety,
my wciąż idziemy, bo tak każe los.

Lecz kiedyś przecież znowu się spotkamy,
choć to nie będzie na tym świecie już.
Teraz ze smutkiem jednak cię żegnamy,
tę garstkę ziemi sypią na twój grób.

Dziś żegnaj zmarła siostrę Sybiraczko/Bracie Sybiraku/
a kiedyś Bóg powoła tam i nas.
Za wszystkie trudy życia i cierpienia
da wieczny spokój i zbawienia czas.

Na omentarzu .....

Na omentarzu wielka cisza.
Tylko szumią stare drzewa
tym co spią tu snem głębokim.
Kokysankę wiatr w nich śpiewa,
ptaki pięknie mu wtórują,
tę muzykę potęgują,
która niesie ukojenie
i przybliża nam wspomnienie
bliskich co tu spoczywają,
ale w sercu i pamięci
z nami zawsze pozostają.

Z pozdrowieniami

Przew. Kom. Historycznej

Zofia Helman

Wiersze Miroslawa Kociuba

K03.17

Z E S Ł A Ń C Y

Wywieźli nas na Syberię
Choć nie było winy
Żeby zniszczyć naród cały
Polskie Córy Syny
Ale Polak jest wytrwały
I nigdy się nie da
O ojczyźnie nie zapomni
Chociaż wielka bieda
W wytrwałości i odwadze
Równych z nami nie ma
I dlatego nawet zsyłki
Nas nie załamały
Ducha i odwagi naszej
Złamać nie zdołały

PODZIEKÓWANIE

K03.18

Wysłuchałeś nas o Panie
Boże nasz wspaniały
Gdy codziennie na Syberii
Modły nasze trwały
I wróciłeś do Ojczyzny
Trochę innej wtedy
Lecz dla serca zawsze miłej
I nie takiej biedy
Ale dzięki Tobie Boże
Wszystko się skończyło
I żyć dzisiaj w naszej Polsce
Jest nam bardzo miło
Dziękujemy Ci o Panie
Za przeżycie i przetrwanie
Dziękujemy Ci za powrót
Do ojczyzny miłej, za to że
Marzenia nasze jednak się spełniły

PRZETRWANIE

K03.19

Na dalekiej Syberii
Zmrok szybko zapada
Gdy jest ciemno już na dworze
Każdy razem siada
Składa ręce do modlitwy
Przy jedynej świecy
Prosząc Boga o przetrwanie
Bo to tylko cieszy
Że wróciliśmy do Polski
Na ojczyzny łono
Ty nam Boże w tym pomogłeś
Każdemu, wiadomo
Teraz także nas ochraniaj
By jakies nawały
Tego kraju nie zniszczyły
Polski nie zabrały

Z e s ł a n i e

K03.20

Zabrano mnie dzieckiem z domu
Jak pisklę z gniazdeczka
Bo zęszła na Syberię
Nas zemsta sowiecka
By ojczyznę naszą zabrać
Zniszczyć naród cały
Lecz Mateńka Częstochowska
Nas uratowała
I nie dała zniszczyć kraju
W którym królowała
Już od wieków i dziś także
Ciągłe nas osłania
Aby wojny kataklizmy
Polskę omijały
Lecz nie zawsze to docenia
Polak i kraj mały

ZWIĄZEK SYBIRAKÓW

Dla ochrony Twych uprawnień
I pomocy w biedzie
Powstał Związek Sybiraków
Co nie czeka chwały
Tylko zrzesza swoich członków
Cudem ocalałych
I pomaga im jak może
Na emeryturze
By zdobyli swój dodatek
Żyli trochę dłużej
Lecz nie wszyscy Sybiracy
Więzi dochowali
Bo nie wszyscy się do swego
Związku zapisali
A do tego już niektórzy
Nowy związek tworzą
I do siebie nowych członków
Tak jak mogą wabią
Chociaż wiedzą że podziały
Tylko nas osłabiają
Po co komuś są potrzebne
Dziś takie podziały
Kiedy nas już nie tak wiele
I kraj taki mały
Może nie jest już za późno
Może będę pierwsza
Co przemówi do rozsądku
Treścią swego wiersza

Mirosława Kociuba

DZIEŃ SYBIRAKA

K03:22

17-ty września to dla Polski historyczna data,
a nam Sybirakom ze zsyką się splata.
I dlatego też nosi nazwę: Dnia Sybiraka —
Dzień powrotu do przeszłości i zastanowienia, data
która przywołuje tragiczne wspomnienia.

17-ty września Armia Czerwona na wschodzie
na ziemi Rzeczypospolitej Polski wtargnęła
i czwarty rozbiór kraju naszego rozpoczęła.
Nie zabezpieczyły nas wtedy zawarte układy.

Układ o nieagresji z Rosją jest tego przykładem.

Żeby zabrać nasze ziemie, zniszczyć naród cały,
okupacja i aresztowania im nie wystarczały.
W głąb Rosji masowo Polaków na zagładę wywozili.
i niewiele na tę drogę zabrać pozwolili.

W zamkniętych wagonach, zziębnięci, stłoczeni,
odjeżdżaliśmy z naszej ukochanej ziemi.
Podróż ponad miesiąc w tych warunkach trwała
i aż na obszary Syberii dalekiej zagnała.

Ci co słabsi już podróży tej nie wytrzymali
i tam gdzie umarli, na trasie zostali.
Po przyjeździe baraki wspólnym domem naszym były,
a twarde, zapluskwione prycze do spania służyły.

Pracy ponad ludzkie siły o chłodzie i głodzie,
szybko swego dokonały — nas zdziesiątkowały.
Tylko wspólne modlitwy wieczorami nas łączyły,
Siły dodawały, wzbudzały nadzieję i przetrwać pozwolili.

Ci co cudem ocaleli, po wojnie do kraju wrócili,
szczęśliwi, że marzenia o powrocie jednak się spełniły.
Ale długo po powrocie przyznać się nie śmieli,
że zesłani tam bez winy tak wiele cierpieli.

I niejeden wnukom swoim nic nie opowiadał,
aby za to w swoim kraju nikt nie odpowiadał.
Gdy po latach „Solidarność” komunę złamała,
wtedy i o naszych dziejach Polska usłyszała.

Wielkie dzięki tym co strach przezwyciężyli
i przerwali to milczenie i Związek stworzyli.
Dziękujemy dzisiaj wszystkim co wtedy działali,
także ludziom dobrej woli, co nam pomagali.

Dziękujemy Rozgłośni Wrocławskiej, która nie tylko
pierwszy komunikat o spotkaniu naszym ogłosiła,
ale również swoje sale studyjne nam udostępniła.
Ta inicjatywa Radia dla nas tak wiele znaczyła,
że dziś tablica na budynku Rozgłośni to upamiętniła.

Dziękujemy wszystkim, którym dla Sybiraków czasu nigdy nie
Niechaj Bóg ich błogosławi i zdrowia im doda. [szkoda,
Związek powstał, by nie tylko członkom swym pomagał,
lecz by dał świadectwo prawdzie i dzieje przekazał.

By w historii powojennej znikły białe plamy,
nasze losy — Sybiraków — były wreszcie znane.
By młode pokolenia o tym też wiedziały,
bo w swych książkach do historii nic przedtem nie miały.

*Zyczymy naszym Koleżankom i Kolegom dużo zdrowia i wy-
trwałości w pracy związku na rzecz Sybiraków oraz działalności
społecznej dla dobra naszej Ojczyzny.*

KOMISJA HISTORYCZNA
ZARZĄDU ODDZIAŁU
ZWIĄZKU SYBIRAKÓW
WE WROCŁAWIU

MIROSKAWA KOCIUBADzień Zaduszny

Sybiraku pomyśl dzisiaj
O tych co już nie ma
Bo przyjęła ich do siebie
Wszystkich matka ziemia
Co umarli zamęczeni
Na nieludzkiej ziemi
Lub odeszli po powrocie
I śpią między swemi
Tym co tam zostali
Tylko wiatr dziś śpiewa
Szumią trawy Kozachstanu
Albo w Tajdze drzewa
Może wiatr im tam zaniesie
Wiadomość o kraju
Że Polacy teraz znowu
Wolną Polskę mają
Czas wyrównał ich mogiły
Wchłonęła je ziemia
I zarosły gęstą trawą
Śladu po nich nie ma
Choć daleko na Syberii
Na zawsze zostali
Tutaj o nich się pamięta
I światła się pali
A myślami tam podąża
Gdzie wtedy zostali
Dzisiaj w Dzień Zaduszny
Pomódlmy się i postawmy światła
Nie tylko za swoich bliskich
Ale również zmarłych dotąd
Sybiraków wszystkich

Miroskawa Kociuba

1995 rok

JUBILEUSZ

Biel włosów srebrzy głowy Sybiraków
Bo już 50 przeminęło lat
Jak wróciliśmy do swojej Ojczyzny
Tak jak marzyliśmy tam przez kilka lat
Zmęczone wynędzniałe twarze
I strzępy ludzkie w kachmany ubrane
Wracaliśmy ze swego wygnania
Szczęśliwi że było to nam dane
Nie łatwe były tutaj też początki
Lecz nadzieja nigdy nie opuszczała nas
Z ufnością czekaliśmy aż przeminie
Ten trudny powojenny czas
Władza ludowa też nam nie sprzyjała
I cicho siedzieć musiał każdy z nas
Lecz dzięki Bogu wszystko już minęło
I wolna Polska cieszy dzisiaj nas
A nowe władze nas zauważyły
I do kombatantów Sybiraków zaliczyły
Bo ginęliśmy przecież za Ojczyznę
Choć nie na wojnie i z bronią w walce
Lecz z ciężkiej pracy głodu wycieńczenia
W nieludzkich warunkach i poniewierce
Dzisiaj nas zrzesza Związek Sybiraków
Który nie tylko łączy i ochrania nas
A uzupełnia też luki w historii
O zsyłkach które wyniszczały naród nasz
Dziś inne troski w nasze życie wplata
Upływający nieubłagany czas
Najczęściej zdrowie jakies figle płata
Bo nadszedł już jesieni życia czas

Mirosława Kociuba
listopad 1995 r

Jubileusz 50 - lecia

Już 50 lat minęło od zakończenia wojny
I 50 lat przenija od powrotu do Ojczyzny
Z cierpień na nieludzkiej ziemi
By tu goić swoje rany i uleczyć swoje blizny
Upływ czasu to nie nały ale blizny pozostały
Zwłaszcza tym co tu wrócili
Ale bliskich swoich tam na zawsze zostawili
Wracaliśmy z wygnania strasznie wyniszczeni
Jak nędzarsze ubrani w łachmanach jakie kto miał
Ale szczęśliwi z powrotu do swojej Ojczyzny
Dziękując Bogu za tak wielki dar
Chociaż nieznana przyszłość tutaj nas czekała
Nadzieja na lepsze jutro nigdy nas nie opuszczała
Wracaliśmy przecież nie tam skąd nas zabrano
A na nowo odzyskane tereny Sybiraków kierowano
Nie łatwe były tutaj pionierskie początki
Pustka i gruzy otaczały wokół nas
I tylko "PUR-y z darów nas zaopatrywały.
I pozwoliły przetrwać ten trudny powojenny czas
Fakt o zesłaniach długo był milczeniem
Bo mógł narazić na szykany każdego z nas
I dopiero gdy "Solidarność" komunę złamała
Cała Polska o dziejach naszych usłyszała
Podziękujmy dzisiaj Bogu żeśmy tego doczekali
I wolną Ojczyznę swoją znów oglądali
Niechaj wszyscy w naszym kraju modlą się do Boga
Aby więcej na Syberię nie wiodła nas droga
Bo Syberia od lat 400 miejscem zesłań naszych była
I z różnych powodów Polaków więziła
Dawniej miejscem represji caratu potem Stalina była
A po wojnie nasza władza ludowa tam swoich więziła
Wszystkie miejsca naszych zsyłek mogiłami siane
Które nie powinny być nigdy przez nas zapomniane

Mirosława Kociuba
listopad 1995 r

Pieśń Sybiraków

/na melodię Wołga, Wołga.../

Sybiracy którzy żyją
Wybrańcami losu są
Bo zesłanie swe przyżyli
I wrócili tam gdzie dom
Już 50 lat upływa
Jak powrócił każdy z nas
Gdzie Ojczyzna Polska miła
I tu swych dożywa lat
Może nie jest nam najlepiej
Ale nie jest nam też źle
Bo nikt przecież nie jest głodny
I w co ubrać też ma się
Podziękujmy dzisiaj Bogu
Za przeżycie tamtych dni
I nasz powrót do Ojczyzny
O czym każdy przecież śnił
Dziś spełniło się to wszystko
Na co czekał każdy z nas
Polska znowu krajem wolnym
I wśród swoich płynie czas

Mirosława Kociuba
Wrocław, X.1995 r

S Y B E R I O OKRUTNA!!

Ze spotkania "opłatkowego" w Kole Związku Sybiraków
w Strzelinie w roku 1999-tym.

Już za zawsze dusza nasza smutna, przekro Polakowi,
że nie zawinił. Któż go mógł obwinić, skazać, tak ciężko ukarać.
Histeria zastanie Polskiego narodu na Sybir wygnanie.
Sam Pan Bóg na niebie lzy nasze policzy.
Polskiego narodu megil nikt nie policzy.
I kulę i kolbę, naród bity, dzięki Bogu myśmy to przetrwali,
świadczyć światu czego my doznali.
Sybiraki... Sybiraki... los nas przeznaczony taki,
tuż się po świecie biedne polskie dzieci.
Sybiraki... Sybiraki... ty mój narodzie,
sześć lat długich przemierając i w zimnie i w głodzie.
Sybiraki... Sybiraki... my polskie orlęta,
tęsknotę za krajem każdy zapamiętał.
Sybiraki... Sybiraki... to dzieje przeszłości,
że jesteśmy w kraju, radość w sercu gości.
Witam wszystkich Sybiraków, chwila uroczysta,
że jest Związek, my jesteśmy, to rzecz oczywista.
Wszyscy chętnie tu przybyli żeby się zobaczyć,
bardzo, bardzo się cieszymy, że możemy się jednoczyć.
Wiara w przyszłość w nas się obudziła, silna wiara,
tak jak miłość do Ojczyzny, która zawsze była.
Jest nam dobrze w naszym kraju - Polską nową mamy, ...
i naprawdę nasta P o l s k o wszyscy Cię kochamy.

Do historii przy przejdziemy,

silni w Związku naszym,

sześć lat długich przemierzając Syberyjskie l a s y!!!

Ku pamięci Sybirakom

Jadwiga Kowalska - Sybiraczka

Biadacz 41

47-161 Szymiszów

goszcząca na "Opłatku" z Oddziału Zw. Sybiraków w Opolu.

Z Tomiku poezji

Stanisława Miało - Partyka

Kyciorys

W02.1

Powiem wam jak było
Najpierw zabrakło ojca
Kostota rozpacz, ból, strach
Potem zniknął dom
Kostoto panie, tobołków
I chora matka
Kostepnie rozplynęła się Ojczyzna
A w w koniu był step
I wszystko obce
Potem nie było już nic
Kapaniałam jak węgiel, da jabłko
I kiedy się pisze rz
Jak się je widzieć
Kyrastotom jak kielek w piwnicy

Powiem wam co było potem
Ojciec wrócił
Kawiskiem ma liście korynjskiej.

Gdy śniegi już tają, a wiatr stepem gna
Pieśń, co w sobie czary bliskiej wiosny ma, ~~Gdy / słońce / z / uśmie /~~
Gdy słońce z uśmiechem przepędzi już mróz,
Gdy czujesz, że wiosna za plecami tuż,
Coś w sercu mym zrywa się nagle radośnie,
To wiara, że zmianę przyniesie przedwiośnie.

Gdy słońce naprawdę przygrzeje już nas, ~~Gdy / z / śniegu /~~
Gdy z śniegu otrzęsły się krzewy i las,
Gdy rzeka z uciechy, że zmogła już lód, ~~Z / szaleństwem w / świat /~~
Z szaleństwem w świat pędzi do innych rzek, wód,
Mą duszę już radość tak mocno opęta,
Że wierzę w powrotu cud, jakby zaklęta.

Lecz kiedy usłyszę żurawi pieśń, jęk,
Gdy zerwę wzruszona pierwszych kwiatów pęk
I kiedy zobaczę pierwszą zieleni drzew,
Pierwszą trawę ujrzę czy rozkwitły krzew,
Do serca wkradają się myśli rozpaczy,
A może się łudzę, że będzie inaczej?

Gdy wiosna już całą pełnią życia drga,
W powietrzu pieśń ptaków szczęściem głośnym gra,
Gdy co dzień do życia wschodzi nowy kwiat,
Przed oczyma staje wizja dawnych lat
I z rąk mi wypada pęk świeżej zieleni,
Wierzyłam na próżno, że z wiosną się zmieni.

I potem myśl wątki, choć boża na pewno-
Otula nadzieją znów duszę mą biedną-
Dla ptaków i kwiatów cud wiosny dziś wszędzie,
Dla mnie, nie wiem kiedy, lecz wiem, że też będzie!

Bukoń, Kazachstan 1942 r.

Wiersz opublikowany w książce ks. T. Fedorowicza
"Drogi Opatrzności"

Autorka zmarła w więzieniu sowieckim w 1944 r.

*
Ludwika Kownacka

ze zbioru "DZIECIOM POLSKIM W KAZACHSTANIE"

Wróćmy do Polski

K05.2

Wróćmy do Polski, mówiły mi o tem
Wróble, co wczoraj siedziały pod płotem
I fale tej rzeki słyszały po świecie,
Ze wrócą z wygnania do Polski jej dzieci.
I wiatry mi wczoraj szumiały do ucha,
I słońce mi rzekło: Bóg prośby wysłucha!
A gwiazdy wesoło rzucały z wieczora:
"Powrotu waszego nadeszła już pora!"
Wróćmy do Polski!
Zostawim tu chętnie kurmacze, tołkany,
Otręby i dynie, i placki prosiane,
Zostawim kiziaki i sławne bazarę,
I /nasze/kwatery wilgotne od pary!
Wróćmy do POLSKI!

- 1 kurmacz-potrawa kazachska
- 2 tołkan-narzędzie do tłuczenia ziarna

Bukoń. 1942 r.

Mamusiu, nie płacz

K05.3

Mamusiu, nie płacz, żem bez śniadania,
A w obiad zupeł bez chleba mi dasz,
Bo gdy wróćmy do Polski z zesłania,
Będziemy biały przenny chleb jeść nasz!
Mamusiu, śmieję się, choć widzisz, żem bosy,
Jam dzielny, przetrwam, obiecuję ci,
A gdy Bóg dobry odmieni nam losy,
Prześliczne buty kupisz w Polsce mi!
Mamusiu, ciesz się, nie straciłem wiary,
Nie zapomniałem polskiej mowy, słów,
A w szkole polskiej uczę się jak stary,
Takiego ucznia nie miał chyba Lwów!
Mamusiu, twarz swą rozpogódź nadzieją,
Wszak Polska wolna musi znowu być!
Wrócim piechotą, jeśli nie koleją,
Tu dla niej cierpię, a tam będziem żyć!

Bukoń, Kazachstan, 1942 r.

Matka Boska Sybiraków

K'06.1

Prawie od dalekich kresów
Płonących krwawą pożogą
Przywędrowałaś tu do nas
Tułaczą, pątniczą drogą.

W odbiciu cięć na obliczu
Od Jasnogórskiej Pani
Z Jezusem błogosławiącym
Koiłaś różne udręki.

W sercach, umysłach wygnanych
Wśród stepów Kirgistanu
Byłaś opieką i wiarą
i światłem wierzących w Panu.

Małe Jezusa stopy
Bose, jak nasze - w udręce
Przypominały w cierpieniach
O Twojej najświętszej męce.

Gdy buran miotał się srodze
Nad mogiłami naszymi
Na tej krzyżowej drodze
Po złej, nieludzkiej ziemi,

Byłaś nam Pani ostoją
W modlitwach, w trudach istnienia
Nadzieją. Opieką swoją
Dałaś nam ~~powrót~~ spełnienia.

Osiadłaś w Grodźcu, w świątyni.
Uproś nam łask swoich znaków
Błogosław łaskami swymi
O, Matko, nas Sybiraków.

Katyń

Ciśnie się do światła niby warstwy skóry.
Tłok patrzących twarzy spod ruszonej darni
Spoglądają jedna znad drugiej - do góry -
Ale nie ma ruin. To nie gród wymarły.

Raz odkryte - krzyczą zatęchłymi usty,
Lecą sobie przez ręce wypróchniałe w środku
W rów, co nigdy więcej nie będzie już pusty -
Ale nie ma krzyży. To nie groby przodków.

Sprzączki i guziki z orzełkiem ze rdzy,
Po miskach czerepów - robaków gonitwy,
Zgniłe zdjęcia, pamiątki, mapy miast i wsi
Ale nie ma broni. To nie pole bitwy.

Może wszyscy byli na to samo chorzy?
Te same nad karkiem okragłe urazy
Przez które do ziemi dar odpłynął Boży
Ale nie ma znaków, że to grób zarazy.

Jeszcze rosną drzewa, które to widziały.
Jeszcze ziemia pamięta kształt buta, smak krwi.
Niebo zna język, w którym komendy padały,
Nim padły wystrzały, którymi wciąż brzmi.

Ale to świadkowie żywi - więc stronniczy.
Zresztą, by ich słuchać - trzeba wejść do żony.
Na milczenie tych świadków może pan ich liczyć -
Pan powietrza i ziemi i drzew uwieczonych.

Oto świat bez śmierci. Świat śmierci bez mordy,
Świat mordy bez rozkazu, rozkazu bez głosu.
Świat głosu bez ciała i ciała bez Boga,
Świat Boga bez imienia, imienia - bez losu.

Jest tylko jedna taka świata strona,
Gdzie coś, co nie istnieje - wciąż o pomstę woła.
Gdzie już śmiechem nawet mogiła nie czczona,
Dół nieominięty - dla orła sokoła...

"O pewnym brzasku w katyńskim lasku
Strzelali do nas Sowieci..."

Jacek Kaczmarski
29.08.1985

Ballada Wrześniowa

Długośmy na ten dzień czekali
Z nadzieją niecierpliwą w duszy
Kiedy ze słów towarzysz Stalin
Na mapie fajką strzałki ruszy
Krzyk jeden pomknął wzdłuż granicy
I zanim zmiłkł zagrzmiały działa
To w bój z szybkością nawałnicy
Armia Czerwona wyruszała
A cóż to za historia nowa
Zdumiona spyta Europa
Jak to to chłopcy Mołotowa
I sojusznicy Ribentropa
Jak to to chłopcy Mołotowa
I sojusznicy Ribentropa

Zwycięstw się szlak ich serią znaczy
Sztandar wolności okrył chwałą
Głowami polskich posiadaczy
Brukują Ukrainę całą
Pada Podole, w hołdach Wołyn
Lud pieśnią wita ustrój nowy
Płoną majątki i kościoły
I Chrystus z kulą w tyle głowy
Nad polem bitwy dłonie wzniosą
We wspólną pieść, co dech zapiera
Nieprzeliczone dzieci Soso
- Niezwyciężony miot Hitlera
Nieprzeliczone dzieci Soso
- Niezwyciężony miot Hitlera

już starty z map wersalski bękart
już wolny żyd i Białorusin
już nigdy więcej polska ręka
ich do niczego nie przymusi
nową im wolność głosi prawda
świat cały wieść obiega w lot,
że jeden odtąd łączy sztandar
gwiazdę, sierp, Hackenkreuz i młot
tych dni historia nie zapomni,
gdy stary ład w zdumieniu zastygł
i święcie będą nam potomni
po pierwszym września siedemnasty
i święcie będą nam potomni
po pierwszym – siedemnasty!

Jacek Kaczmarski

Ballada o bieli

Są narody, które znają
W dziejach swoich każdy kamyk
Tak że mało o to dbają -
A my mamy - Białe Plamy.

Plam tych biel - historię naszą
Skupia w sobie, niby w lustrze:
Wizje czasów, które straszą, a
Wizje - których się nie ustrzec.

Po Syberii Białej Plamie
Idzie tłum zesłańców pieszo
I zapada w tłumną pamięć
Typ w papasze i z pepeszą.

W Białej Plamie słusznych jatek
Biało nowa gwiazda świeci
Nad rozpaczą białą matek,
Którym odebrano dzieci.

W białym dole białym wapnem
Białe czaszki przysypali,
Biało podpisane pakty,
Biało się Warszawa pali.

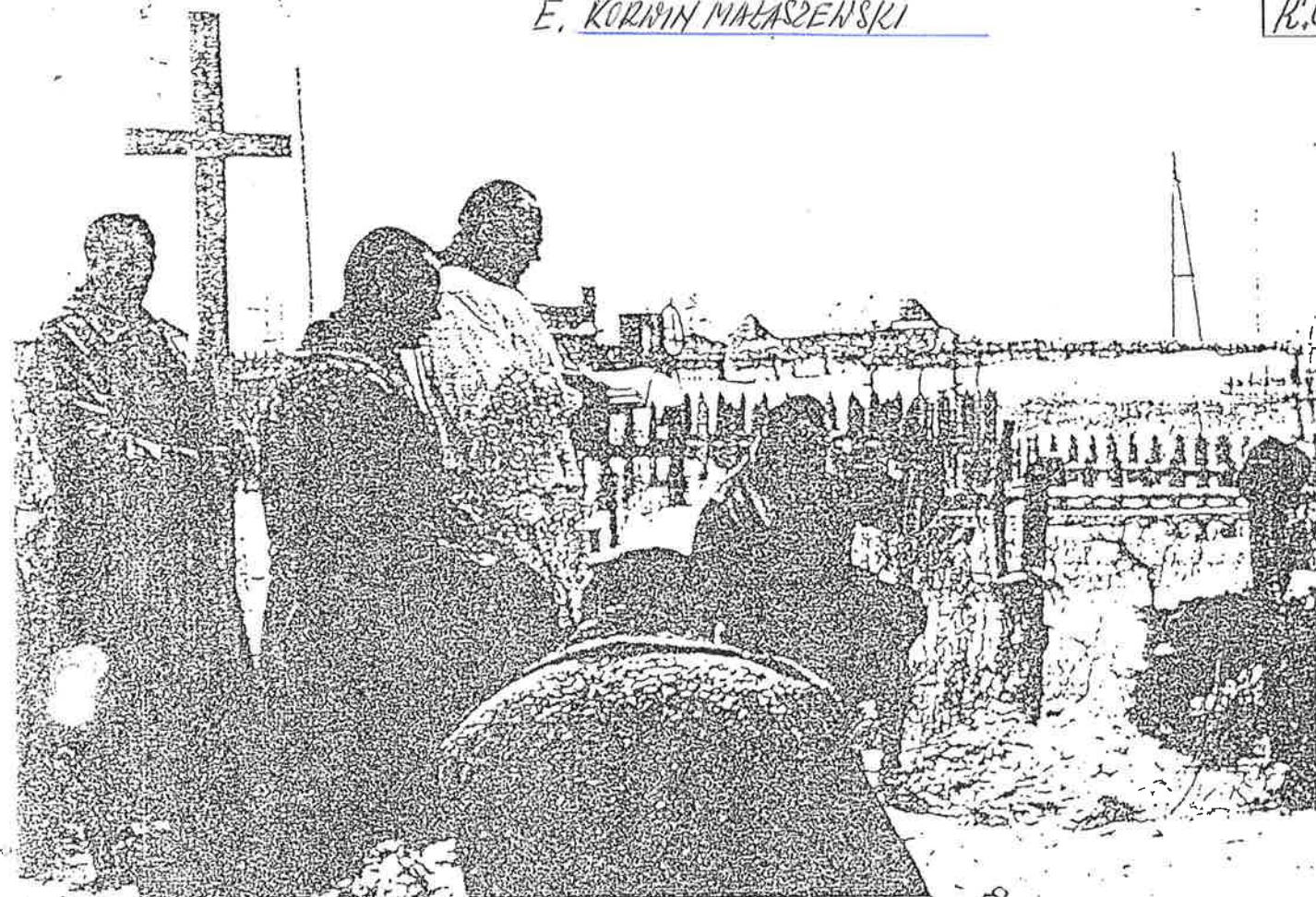
W bieli plam, jak w światła bieli
Tamten świat się nam ukazał.
Nic dziwnego, że się wzięli,
Żeby plamy te wymazać.

Wszystkie barwy krzywd w narodzie
Żyją w świetle Białych Plam.
Cóż posłuży ku przestrodze,
Kiedy je wymażą nam?

Wieczna przyjaźń, wieczna zgoda,
Wieczne zadośćuczynienie,
Wieczna wdzięczność dla "naroda",
Który przyznał nam cierpienie.

Tak się nam dziejowy dramat
Kończy scenką dopisaną.
Miast pointą, co nam znana -
Wymazaną białą plamą.

Jacek Kaczmarski
12.9.1987

Buzuluk. Ostatnia modlitwa za zmarłego w Rosji Sowieckiej kolegę. (Kapelan ks. Szymankiewicz, 15 baon) • *The funeral of one of the many Poles who died in the USSR*

MOGIŁOM ARCHANGIELSKIM I MURMAŃSKIM

Gdy w łunie zórz północnych
szronami jodły śnieżą,
tam moi towarzysze
pod zmarzłą grudą leżą.

Gdzie ziemię opuszczoną
mróz lśniąca pleśnią szroni,
tam moi, hej, tam nasi
śnież towarzysze broni.

O Polskę od zbóż złotą
walczyli pod biegunem,
więc ziemia im moskiewska
wieczystym jest całunem.

Na groby tych, co nigdy
już Polski nie zobaczą,
nikt płakać nie przychodzi ...
jedynie brzozy płaczą.

Miał mów, trzykrotnie salwa
rozlega się echemi
i pozostali martwi
i na wiek wieków sami.

Imiona świat zapomni,
czas zrówna mogił kopce,
a ślad wszelaki po nich
zaorzą pługi obce.

Więc niechże garść słów polskich,
jak garść ojczystej ziemi,
z oddali rzucę na nich
dłońmi tęskniącymi.

By duszą z martwych wstali,
rozpięli skrzydła cudnie,
i poszli, płacząc z szczęścia
z Północy na Południe.

E. Korwin-Malaczewski

Na śmierć generała Andersa

Matko, któraś w posiołkach i łagrach Workuty
 Była łachmanem ludzkim z godności wyzutym,
 Niewolnicą, skazaną w skwarnym Kazachstanie
 Nie na śmierć, lecz na długie, powolne konanie,
 Gdy cię wszy obłaziły i cynga cię żarła ...
 Ty, która miałaś umrzeć — aleś nie umarła
 Westchnij dzisiaj za Tego, co cię z tej niedoli
 Wywiódł wtedy i Siebie przeżyć ci pozwolił...!

Sieroto, strzępie ludzki, mała kreaturko,
 Szkieleciku, pokryty przeźroczystą skórką,
 Skazany na zagładę w syberyjskiej kniei,
 Mrący z głodu i zimna, bez cienia nadziei
 Na przeżycie ... Zmów pacierz za Tego, co wtedy
 Ciebie, gdyś był półmartwy, wyciągnął z tej biedy
 I przywrócił do życia... Dziś Jemu potrzeba
 Twej modlitwy, by drogę ułatwić. Do nieba.

Żołnierzu, zagubiony w azjatyckiej zimie,
 W odludnych tajgach Komi, w tundrach na Kołymie,
 Zniewolony, zaszczuty, ze złudzeń obdarty...
 Wyniszczony skorbutem, próchnicą przeżarty...
 Pomódl się dziś za Tego, który dłońmi swemi
 Wyprowadził cię wtedy z tej nieludzkiej ziemi
 Poniżenia i brudu, hańby i zgnilizny,
 Byś mógł stanąć na nowo w służbie dla Ojczyzny...!

Polaku, w którejkolwiek znadujesz się stronie,
 W Kraju czy poza Krajem — jeśli w tobie płonie
 Umiłowanie tego, co wolnością zwie się
 I hasła, które żołnierz na sztandarach niesie:
 Bóg, Honor i Ojczyzna — pomyśl, że dziś zgasło
 Serce do końca wierne tym żołnierskim hasłom...
 Pomnij to i schyl głowę, i westchnij! O, Panie,
 Daj Mu Siebie wolność i odpoczywanie...

Feliks Konarski (Ref-Ren)
 Chicago, 13 maja 1970

Stanisław Starowicz
 ul. Jana Padereńskiego 34
 41-810 KOŃCZYCE
 Zabrze

DROGA W NIEZNANE

I

Siedzimy zamknięci w ciemności i ciszy,
A koła pociągu tupekają tak strasznie.
Wciąż prędzej i prędzej przed siebie na wprost.
Ach, jakież to czeka w przyszłości nas los ? !

II

Wyrwani z nienacka z rodzinnych stron,
Starsi i młodszy, złączeni złym losem,
Zanoszą do Boga błagalnych słów ton,
Z nadzieją, że wzruszy się Pan nieszczęsnych tych głosem.

III

A pociąg wciąż sunie, jak wąż jadowity.
Przez straszny i obcy ten Rosyjski kraj.
Mamę łez pełne oczy i serce przebite,
Bo, za mną pozostał mój dom, mój utracony raj.

IV

Co to? - Słysząc jakiś szum i zgrzyt.
A to żołnierz drzwi otwiera szeroko.
Smotritie Polaki - woła eto Wołga
nasza krasiwaja i balszaja rieka!

V

Oni się cieszą - Są pewni, dumni, weseli,
Nikt nie ucieknie, kto by się zechciał,
skapać w takiej przepastnej topieli.
Ja nie patrzę, ja nie mogę.
Gardło dusi ból i żal.
Moje myśli mkną daleko sercem łowią
Szum innej rzeki fal.

VI

Mamo - Ty płaczesz? Ja wiem o kim myślisz
Masz serce rozdarte na części
Podaj mi rękę - jestem przy Tobie.
Już nie płacz - może los Go oszczędzi?

VII

Który to już dzień jesteśmy w drodze?
W koło tylko pustka zła i cisza głucha.
Ciemność i beczynność całkiem w nas zabiła ducha.
Ani słysząc, ani widząc ludzi,
Ach przez jaki straszny kraj jechać nam przychodzi?

VIII

Pociąg stanął - słysząc jakiś głos i spory.
Nagle drzwi otwarto wchodzi z karabinem żołnierz.
„Koniec puti” - „my przyjechali” - wota,
Wychadit'e iz wagona z wieszczami.

„końiec drogi - młota,
już przyjechaliśmy
wychodzą z wagonu
z wieszczami.”

IX

Szacują nas skośnoocy Koczacy.
Szukają pracowników do „sowchoznej” pracy
- „Gawarili” - mówią prijedut burżuje, pamieszczyki,
- „A tut, żeńszczyny i staryki”.

X

Mknie karawana, jak widmo wśród stepu.
Jak okiem sięgnąć, ni domu ni człowieka.
Złowroga cisza - strach serce przenika,
I wszelka nadzieja przepada wśród mroku.

XI

- Dokąd dążymy nieszczęśni Polacy?
- Czym zasłużyliśmy na ten los tułaczy?
- Czy wytrzymamy czy tutaj pomrzemy?
- Na końcu świata i w nieznannej stronie.
- Miej nas w opiece i módl się za nami,
- O Matko Boska w polskiej koronie.

*domki przy drodze buszują
i bogactw. tu też widać by
i staryki*

WIGILIA I ADAM

I

Na dworze mróz, aż dech zapiera,
A śniegu tyle, że drzwi nie można otwierać.
W lepiance zimno, ponuro i szaro.
Bo mała „koptiłka”, światła daje mało.

II

Obok na pryczy leży p. Marta.
Dopiero wczoraj dziecko urodziła.
Przyszedł na świat chłopczyk z twarzą starca
A jego matka dziecko odrzuciła.

III

Świat, na którym się nie w porę zjawił,
Widocznie go przeraził strasznie,
Bo popłakawszy trochę mały chłopczyną,
Nie czując matczynego ciepła, usnął na zawsze.

IV

Leży teraz na oknie, w pudełku po butach
Mały niechciany człowieczek
Czeka aż minie mróz i zawieja,
By Kazach pochował go w stepie,
W zamian za cukru woreczek.

V

Ochrzczono go z wody, dając mu na imię Adam.
W języku tubylców, Adam znaczy człowiek.
Śpi więc w pudełku ten malutki Adam
Już nie otworzy nigdy swych zamkniętych powiek.

VI

A w Polsce jest dzisiaj Wigilia
Dzień narodzin Bożego Syna
Na pamięć przychodzi dom i choinka
Przy obfitym stole, szczęśliwa rodzina.

VII

Siedzimy skuleni i smutni okropnie,
Chociaż należy śpiewać kolędy,
Wpatrzeni w pudełko stojące na oknie,
Szukamy wyjścia, nie wiemy którejdy.

NA KOMBAJNIE

I

Bezkresna i cicha dał przede mną.
 Jak okiem sięgnąć, złoci się proso,
 A ja dziewczyna, kombajnem kieruję.
 I z mojej woli zboże kładzie się pod kosą.

II

Mam beret granatowy, z czerwoną wypustką
 Na nim znaczek gimnazjalny z kagankiem i książką,
 Więc co ja tutaj robię i ginę z pragnienia,
 Gdzie bezlitosne słońce nie daje krzty cienia. 2

III

To, ja, „Polaczka” zesłanka.
 Jeszcze przed świtem wstaję, nigdy nie wyspana
 I w step podążam, bo „robotat nada”.
 Żniwa zaczęte i na mnie czeka już cała brygada.

IV

Prowadzę kombajn, a w duchu rozmyślam.
 Świat taki wielki, a ja taka mała.
 Do mego kraju droga tak daleka.
 Czy wrócę tam kiedy? I co mnie jeszcze czeka?

V

Ach w jednej chwili znaleźć się przed domem.
 Zanurzyć głowę w kwiaty rosnące przed oknem,
 Zobaczyć czyjeś oczy i twarz ukochaną,
 Usłyszeć głos i słowa od których cierpienia ustana.

VI

Aż tu nagle słyszę brygadzysty głos.
 - „Marsia - zadierzy maszynę, przywieźli gariucze”
 „Dawaj! skorej naliwat nada i rabotat łuczsze”!
 I w ten oto sposób, daje znać o sobie mój tragiczny los.

zobaczmy naszą maszynę,
 przywieźli poliw.
 I nada naliwat nada
 i pracować lepiej

TRAKTORZYŚCI

I

W śnieżnej zawiei, w podmuchach wiatru,
Coś się na stepie porusza.
Cóż to za śmiałek w taką pogodę,
W ten groźny step się zapuszcza?

II

Kto się nie boi śnieżnego „Buranu”
Kto życiem swym ryzykuje?
Wiadomo przecież, mróz nie żartuje
I śmiałkowi odwagi nie daruje.

III

To traktorzyści, swój sprzęt prowadzą
Do zimowego remontu.
„Prykaz” wydano - „rabotał nada”.
W przeciwnym razie „kuszat” nie dadzą”

IV

Widać skulone, małe postacie
Za kierownicą traktorów
Wiatr jest tak silny i w oczy miecie.
Ze całkiem głuszy warkot motorów.

V

Jednym traktorem dziewczyna kieruje.
Zmarzły jej nogi i rąk już nie czuje.
Jest źle ubrana, bo odzież ma lichą.
Marzy, by skryć się gdzieś przed zawieruchą.

VI

A step bezkresny, mróz i wiatr tu panuje.
Człowiek tu niczym, a gdy o tym nie wie.
Zbłądzi i zginie. Nikt go i nic nie uratuje.
Dlatego dziwi ten głos, który przez wiatr dolatuje.

VII

Stały traktory i chłopcy zsiadają.
Idą do tamtej dziewczyny - „Polaczki”.
- „Mariusia - dawaj pokazuj ruki” - wołają
- „Ty płocho odieta, gdzie twoi pierczatki”?

VIII

Widząc że zmarzła, że ręce ma sine,
Każą je śniegiem nacierać,
Aby do celu na czas dojechać,
Muszą jej traktor, na hol zabierać.

IX

Tak dojechali, do bazy przed nocą,
Walcząc z „buranem” i jego mocą
Trzej traktorzyści, kazachscy chłopcy,
Oraz „Mariusia” dziewczyna, tu obca.

*Mariusia, pokazuj ręce - noży,
perczatki nie zabiera, gdzie
są ręce reklamówki?*

15 kwer. 1942.

MARIA KOSICKA

K10. 5

NOC NA STEPIE

I

Noc cicha. Na stepie pusto i głucho.
Nad nami niebo gwiazdziste wysoko.
Sunjemy jak duchy ciemności, w tym mroku.
Ja Marysia Polka i Rumunka Lenuca.

II

Ach, jak te woły stąpają leniwo
Niechętne po nocy do pracy,
Lecz człowiek ich panem, nie mają wyboru
Więc człapią zmęczone do stogu.

III

Samotne i smutne dziewczyny
jadą po siano daleko.
Myślami pobiegły, gdzie inne są strony i niebo,
Znajomi i dom z ogrodem nad rzeką.

IV

Płaczą i śpiewają, a każda inaczej,
Aż wilk się stepowy obudził i zawył.
A cóż się tu dzieje? Kto ciszę zakłóca?
Kto zmienia odwieczne zwyczaje?

V

Śpij wilku spokojnie, bądź nam przyjacielem.
My biedne zestanki zgubione na stepie
Nie chcemy przeszkadzać ci wcale.
Musimy pracować, bo zwiezenie siana jest dziś naszym celem.

VI

A może ^{był} wilku też z nami zaśpiewał,
To znaczy zawył wśród nocy.
By cały świat się dowiedział
O męce, niesprawiedliwości i jeszcze straszniejszej przemocy.

Maria Kosicka

1942 r.

MARIA KOBIČKA

K.10.6

G. Woz.

PANI ZOFIA

I

Pani Zofia - kobieta mloda i piekna,
Jest zona polskiego nauczyciela.
Lezy chora, nie moze pracowac,
Ale wielka ma ochote, wszystko co sie tutaj dzieje
Na karteczkach zapisywac.

II

Pisze, modli sie i wiersze uklada.
Czeka na mnie i gdy wieczorem z pracy wracam.
Chce mi wszystko opowiedziec i przeczytac.
Cieszy sie gdy slucham i gdy mi sie podoba.

III

Pani Zofia - spac nie moze,
Wiec mnie czesto w nocy budzi.
Marysieńko - woła - nie spij
- Porozmawiaj ze mna - tak tu cicho,
- A ja tesknie tak za glosem ludzi.

IV

Rozmawiamy wiec o Bialogorze.
I o wojnie i naszych bliskich,
O tym, ze jest przeciez Bog na niebie
I ze kiedyś, powrocimy wszyscy.

V

Mowi - „chce byc zdrowa i pracowac
Martwie sie o dzieci swoje, o Tadzika i o Wisie
To sa przeciez skarby moje”
Chce od zlego ich uchowac

VI

Pewnej nocy, zbyt zmeczona, mocno spalam,
Pani Zofia zle sie wtedy poczula.
Wołala mnie Marysieńko a ja, nie slyszalam.
Ktos mnie zbudzil - gdy podeszlam - umierala.

VII

Pochowano ja na stepie odludnym,
Zawinieta w koc, jakby przed mrozem,
Bo chociaz to marzec byl u nas przedwiosenny,
W Kazachstanie snieg i ziemia scieta mrozem.

VIII

Tak dziwnie jakos strasznie i cziezko.
Prawie nie mozna uwierzyc,
Ze nie bedzie mogla juz wrócic, ze zostanie
tak daleko! O Boze! Dlaczego?

Maria Kobička

Kar.

MARIA KOSIČKA

K10.7

7. 1942.

11. IX

ŚMIERĆ

I

Mojej mamy nie ma z nami.
Mówią - że umarła.
Ja nie wierzę - bo, jak mogłaby nas
tu zostawić?

II

A jednak nie ma jej nigdzie.
Nie widzę jej w dzień, ani w nocy.
Pracuję jak automat, poruszam tak samo.
Wszystko co widzę jest mi zupełnie obce. sz

III

Zrozumiałam - że nie schowa już dla mnie lepionki,
Nie wywróży z kart - listu, płaczącej babuszce.
Nie pogładzi mych włosów, nie dotknie policzka.
Nie odezwie się głosem, od którego wszelka niemoc pryska

IV

O, Boże, dlaczego to wszystko.
Czy serce jest w stanie znieść tyle?
Cóż pocznę tu sama z chłopcami?
Jak zniosę myśl o tej jedynej mogile?

V

Wyjeżdżamy Mamo!!!
Zostajesz tu sama.
Jakże Cię mam tu zostawić!?
Serce tak szarpie się z rozpaczy
Jakby się chciało zabić.

VI

Śniłaś mi się Mamo,
Mówiłaś - wróćcie
Nie kazałaś płakać.
Mamo! Jak długo mego życia
Będiesz zawsze ze mną
Nie zapomnę o Tobie nigdy!!!
Mamo! moja Mamo!!!

Maria Kosička

1943r.

MOGIŁA

I

W obcym i dalekim Kazachstanie,
Na stepu bezkresnej równinie,
Samotna została mogiła.
W niej matka moja spoczywa.

II

Ona, co życie tak bardzo lubiła,
A dla nas, dzieci, była opoką,
Nikomu krzywdy nie uczyniła
Tutaj - na stepie, wieczny znalazła spokój.

III

Polski to dzieje, sprawiły właśnie,
Że w obcej ziemi swą głowę złożyła,
Nikt nad tym grobem się nie zatrzyma
A wiatr stepowy zajęczy żałobnie.

IV

Po całym świecie, rozsiane groby
Świadczą o losach naszego narodu.
Nie było przecież, takiego powodu,
Aby tysiące rodzin, okrywać żałobą.

V

Dlatego płaczę, myśląc bezustannie,
Z wielką rozpaczą, o tej mogile.
Czy jest ślad jaki? Minęło lat tyle!!!
Uciszam ból, szepcząc- Mamo, śpij spokojnie-.

Maria Kosicka

1946 r.

MARIA KOŚCICKA

K.10.9

manec

9.

DO DOMU

I

Boże Wielki! Możemy wracać do Kraju!
Lzy ciekną same, bo radość szalona
Tyle czekania, cierpienia, męki
Nareszcie marzenia będą zniszczone.

II

W wagonach gwar, krzyki i śmiechy.
Wszyscy, o jednym wciąż mówią.
Do domu, do domu wracamy,
A koła pociągu do taktu tak dudnią.

III

A domów przecież nie mamy, zostały zabrane,
Kto inny, teraz, w nich mieszka.
Lecz my, tułacze, o tym nie myślimy
Tylko, że kraj swój nareszcie zobaczymy.

IV

Nareszcie Polska! My w kraju! Już w domu!
Wszyscy na kolanach, oczy we łzach toną.
Serca zamarły z radości i szczęścia.
Pan Bóg wysłuchał, koniec naszego męczeństwa.

V

Lecz, co to za hałas i krzyki?
Słysząc gdzieś głośnie przekleństwa
Wracajcie z powrotem, wy kułaki
I grad kamieni zadudnił po deskach.

VI

Tak nas witali nasi rodacy,
Za którymiśmy bardzo tęsknili.
Kto temu winien, że zamiast chleba,
Kamienie na nas rzucili?!

VII

A my, nędzarze, brudni i głodni,
W podarte łachmany odziani,
Ze łzami w oczach i strachem na twarzach
Przyjaznej ręki i serca od nich oczekiwali.

Maria Kościcka